

справедливості, відновлення прав постраждалих та запобігання подібним злочинам у майбутньому.

Сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту – це не просто трагедія окремих людей, а злочин, який має системний характер. Притягнення винних до відповідальності – це не лише питання правосуддя, а й необхідний крок до встановлення миру та запобігання новим злочинам. Лише за умови міжнародної співпраці, ефективного законодавства та підтримки жертв ми можемо будувати світ, в якому такі злочини більше не будуть залишатися безкарними.

Список бібліографічних посилань

1. Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General. United Nations. URL: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2024/04/report/report-of-the-secretary-general-on-conflict-related-sexual-violence/202404-SG-annual-report-on-CRSV-EN.pdf>.

2. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду: Закон України від 21.08.2024 р. № 3909-IX: станом на 24 жовт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III: станом на 09 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3040>.

Кривенко Юлія Василівна,

доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія», кандидат юридичних
наук, доцент;

Спасова Катерина Іванівна,

доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія», кандидат юридичних
наук, доцент

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ БЛАГОДІЙНОСТІ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ

Благодійність у сучасному світі залишається явищем, навколо якого поширені численні міфи та упередження. Недовіра до неї знижує ефективність допомоги, спрямованої на тих, хто справді її потребує. Йдеться не лише про знецінення моральних засад, а передусім про байдужість до конкретних людських доль, адже від своєчасної та безкорисливої підтримки часто залежить життя.

За останнє десятиліття в Україні спостерігається стрімке відродження благодійності: зростає кількість фондів і громадських організацій, активізується діяльність незалежних філантропів, до процесів допомоги долучаються підприємства та бізнес-структури. Особливого значення благодійність і волонтерство набули після

2014 року та в умовах повномасштабної війни 2022 року, коли громадянське суспільство фактично взяло на себе функції забезпечення армії, підтримки поранених, переселенців і вразливих категорій населення.

Актуальність дослідження визначається також необхідністю відновлення довіри до благодійних практик, формуванням прозорих механізмів їх функціонування та правового регулювання. У цьому контексті важливо враховувати світові тенденції: глобальна благодійність не стоїть на місці, вона задає нові стандарти прозорості, підзвітності та соціальної відповідальності, що особливо виразно проявляється у країнах Європейського Союзу. Для України ж інтеграція таких підходів є необхідною умовою підвищення ефективності й легітимності благодійної діяльності. Зростає також і науковий інтерес до цього феномену: досліджуються правові, соціальні та економічні аспекти благодійності, аналізується її вплив на державотворчі процеси.

У Древньому Єгипті, Китаї, Індії благодійність сприймалася як одна з чеснот людини, таких як безкорисливість і допомога нужденним. Благодійність була відома давнім євреям. У Талмуді благодійність позначається словом «цдака» (праведність чи справедливість). У послідовників іудаїзму благодійність виявлялася у таких формах, як прощення боргів, розірвання боргових зобов'язань, благодійні каси, які служили для викупу полонених та забезпечення посагу бідним нареченим. Стародавні греки створили систему благодійності для допомоги бідним, зайнятим у виробництві, оскільки ця частина населення мала важливе значення для економічної життєздатності спільноти.

Як будь-яке суспільне явище, благодійність пройшла у своєму розвитку кілька етапів, кожен з яких через певні конкретно-історичні умови мав свої особливості.

На наш погляд, історію розвитку благодійної практики слід розглядати, починаючи з часу виникнення потреби у підтримці та взаємовиручці у давніх слов'ян, а не з моменту прийняття християнства, як це роблять багато сучасних дослідників. Вже в дохристиянський період у східних слов'ян відбулося формування та поява таких найпростіших форм соціальної допомоги, як культові форми підтримки з різними сакральними атрибутами, суспільно-родові форми допомоги та захисту у межах роду, сім'ї, населення, господарські форми допомоги та взаємодопомоги.

З хрещенням Русі надання безоплатної допомоги різним категоріям населення набуло релігійно-морального змісту, що на багато століть визначило характер та напрямки розвитку вітчизняної благодійності. Наприкінці XVII ст. церква, що грала провідну роль у сфері благодійництва, поступилася місцем державі, яка перетворилася на головного ініціатора всіх соціальних програм. Проте з початку

проведення ліберально-демократичних реформ у 60-х роках. XIX ст. благодійність стала долею земських та міських органів самоврядування, різних громадських, благодійних організацій та приватних осіб. Саме післяреформений період відзначений безпрецедентними масштабами благодійної діяльності. Це було зумовлено дією низки факторів, найпомітнішими з яких були такі:

Економічний. Ліберально-демократичні реформи 60-70-х років. XIX ст. послужили найсильнішим імпульсом у розвиток економіки нашої країни, ними було створено сприятливі умови для бурхливого зростання підприємницької діяльності. Таке становище сприяло накопиченню капіталу країни, зосередженню до рук торгово-промислового шару великих матеріальних ресурсів, стали фінансовою базою розвитку благодійності, джерелом благодійних вкладень у соціальну сферу, культуру.

Соціальний. Процеси модернізації в державі сприяли соціальної диференціації населення. З одного боку, зміцнили і примножили свої капітали великі підприємці, з другого – з'явилося безліч знедолених людей, позбавлених традиційних основ життя та джерел існування. Усвідомлюючи певну соціальну відповідальність за тяжкий стан народних мас, багато ліберально налаштованих і прогресивно мислячих представників ділових кіл прийшли до розуміння того, що ефективним засобом згладжування соціальних суперечностей, усунення суспільного емоційного дискомфорту, що виникло в результаті несправедливого співвідношення праці та присвоєння засобів виробництва. Все це проявилось у величезних сумах пожертв на будівництво притулків, безкоштовних їдалень тощо.

Політичний. До середини XIX ст. стало очевидно, що виділених державними та благодійними організаціями коштів недостатньо для повноцінного функціонування та розвитку системи соціальних установ. Виявилася необхідність більшої участі громадськості у справах опіки, вільної від державного контролю. Тому уряд узяв курс на проведення політики заохочення благодійності у країні. У 1862 р. було спрощено порядок відкриття благодійних товариств, що помітно позначилося зростання кількості благодійних установ. Відповідно до Земської (1864 р.) і Міської (1870 р.) реформам було створено земські і муніципальні органи самоврядування, в обов'язки яких входила турбота про розвиток системи соціального піклування країни. Крім цього, за великі пожертвування держава нагороджувала благодійників почесними званнями, чинами, відзнаками, встановлювала податкові пільги. Їхні імена вносилися до спеціальних книг пошани, друкувалися в газетах.

Релігійний. В основному підприємці були надзвичайно побожними людьми, які дотримувалися норм православної моральності, яка ставила в основу християнську благодійність, допомогу всім нужденним. Обов'язковими вважалися пожертвування для будівництва храмів, церков, монастирів. Однак навіть у випадку,

коли самі благодійники не були глибоко релігійними людьми, сімейні традиції добровільності чи побоювання бути відлученими від Церкви за звинуваченням у користуванні та інших пороках сприяли відрахуванню значних сум на піклування бідних та допомогу культурі.

Культурний. У другій половині XIX – на початку XX ст. спостерігалось загальне піднесення культури, відбулася трансформація поглядів представників торгово-промислового класу на науку, освіту, мистецтво. Спостерігалось масове захоплення театром, книгами, художнім мистецтвом, що сприяло розквіту таких явищ, як колекціонування та меценатство.

Отже, благодійність пройшла шлях від сакральних і родових форм допомоги до сучасних інституційних практик. У XXI ст. вона постає не лише моральною чеснотою, а й важливим інструментом соціальної стабільності, правового регулювання та консолідації українського суспільства. Тому, комплексне вивчення явища благодійності потребує об'єднання зусиль представників різних наукових напрямів, практичних діячів у цій сфері, передбачає взаємодію державних та громадських структур.

Список бібліографічних посилань

1. Тищенко О. В. Еволюція благодійної діяльності як суспільно-правового явища. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. Вип. 14 (1). С. 112–115. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_14\(1\)__33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_14(1)__33).

Кушнір Володимир Анатолійович,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального права
і кримінології навчально-наукового
інституту права та психології Національної
академії внутрішніх справ

ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЙНЯТТЯ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ЗА КОНТРАКТОМ

Протягом останніх десяти років, Україна перебуває у стані війни з російською федерацією. За цей час перед державою постійно постають все нові і нові виклики, пов'язані з необхідністю боронити свою територію та захищати населення від злочинних дій держави-агресора [4; 6]. Збройна агресія проти України, яку розпочала росія ще в 2014 році, анексувавши АР Крим і захопивши частину Луганської та Донецької областей, обумовила необхідність посилення військового потенціалу нашої держави. Особливої актуальності це питання набуло з дня початку широкомасштабних воєнних дій, відколи був запроваджений правовий режим воєнного стану на всій території держави [3; 5].